

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 8.

LETNIK XXVII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1926.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Načelstveno poročilo o poslovanju Zadrुžne zveze v letu 1925. — Poročilo nadzorstva Zadrुžne zveze v Ljubljani o poslovnem letu 1925, podano na občnem zboru 24. junija 1926. — Svetovni trg mlekarških izdelkov. — Svetovna gospodarska konferenca. — Vprašanja in odgovori. — Zadrुžništvo. — Gospodarstvo. — Razno.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1926.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z o. z., se bo vršil 29. avg. 1926, ob 7. uri v Lescah št. 16. 1. Odobritev rač. zaključka za l. 1925. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Sklepanje o likvidaciji zadruge. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva, c) eventualno likvidatorjev. 5. Sklepanje o razdelitvi dobička. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Bučah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 29. avgusta 1926, ob 8. uri v uradnem prostoru. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za leto 1925. 3. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Laškem, r. z. z o. z., se bo vršil dne 5. septembra 1926,

ob 8. uri dop. v društveni dvorani v Laškem. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Sprememba pravil. 4. Dopolnilna volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Šmartnem na Pohorju, r. z. z n. z., se bo vršil dne 29. avgusta 1926, ob pol 11. uri dop. v uradnem prostoru v kaplaniji. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1925. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Galiciji, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 29. avgusta 1926, ob 3. uri pop. v posojilniških prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 3. Poročilo o izvršeni reviziji in ukrepi vsled nje. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

20. redni občni zbor posojilnice za župnije Zdole, Sromlje in Artiče ter krajno občino Krležje, r. z. z n. z., se bo vršil dne 29. avgusta 1926, ob 3. uri popoldne v prostorih posojilnice. 1. Odobritev letnega zaključka za 1925. 2. Volitev načelstva in nadzorstva. 3. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
 Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Načelstveno poročilo o poslovanju Zadružne zveze v l. 1925.

Zadružna šola.

Za širjenje strokovne zadružne izobrazbe se je tudi v zimi 1925/26 vršila 6-mesečna zadružna šola, katero je obiskovalo 35 učencev. Zadružna zveza je podpirala 16 udeležencev. Prispevala pa je tudi v zmislu svojegačasnega dogovora s poljedelskim ministrom polovico profesorskih honorarjev skupno z Zvezo slovenskih zadrug. Dasi vsled tega pomeni zadružna šola za Zvezo precejšnje breme, vendar je obstoj in delo zadružne šole za naše zadružništvo tako važen, da bo za bodoče kljub velikim bremenom treba misliti poprej na razširjenje šole, kakor pa na skrčenje ali ukinitvev. Ker se vrši zadružna šola samo v zimskih mesecih, bo pač treba v večji meri pritegniti kmečke sinove k udeležbi, da bodo zadruge imele potem med kmetskimi posestniki za načelstvo in nadzorstvo moči vsaj z najpotrebnejšo zadružno izobrazbo. Tako načelstvo in nadzorstvo pač ne bo samo igrača v rokah tajnika ali poslovodje. V zadružno izobraženih možih načelstva ali nadzorstva bo imel prav potrebno kontrolo.

Tečaj na Cecilijanski šoli in drugi.

Zveza je poskrbela tudi za pouk o zadružništvu na Cecilijanski šoli v Ljubljani po štiri ure na teden. Predavanj o zadružništvu, trgovskem računstvu, vodstvu kreditnih in

blagovnih zadrug, zlasti pa o knjigovodstvu se je udeleževalo 22 gojencev. Predavanj je bilo vsega skupaj 67 ur.

Krajše tečaje za pouk o zadružnem knjigovodstvu je oskrbel tudi pododbor v Mariboru za zadružne tajnike in knjigovodje, en krajši tečaj tudi za mariborske bogoslovce.

Narodni Gospodar.

Narodni Gospodar je izhajal v 1200 izvodih. Vsaka zadruga je dobivala po en izvod brezplačno. Pač pa so se zadruge že v velikem številu odzvale ponovnim pozivom Zveze, da naročajo Narodnega Gospodarja za člane načelstva in nadzorstva. S članki o zadružni ideologiji in številnimi navodili in nasveti za poslovanje zadrug nudi Narodni Gospodar gotovo najbolj pripravno sredstvo, da se širi zadružna misel in zadružna izobrazba vsaj med odgovornimi zadrugarji, ki so člani načelstev in nadzorstev, če že ne med zadružniki samimi. Nekatere zadruge so se že tudi oprijele lepe prakse, da važnejše stvari iz Narodnega Gospodarja prečitajo v vsakomesečni seji. Posamezni članki zadružne propagandne vsebine so se od časa do časa tudi objavljali v dnevnikih in ljudskih tednikih.

Zadružno-gospodarski tečaji.

Poleg propagande s tiskom se je vršila tudi v l. 1925 zadružna propaganda s tečaji

in s predavanji ob priliki občnih zborov ali pa za nalašč v to svrhu sklicanih sestankih zadrugarjev. Vršilo se je v l. 1925 17 enodnevni zadržno-gospodarskih tečajev, poleg tega pa en zadržno-socialni tečaj v Kamniku in 22 predavanj o zadržništvu pri občnih zborih in sestankih zadrugarjev.

Ker živa beseda gotovo več zaleže kot tisk, bo Zveza v bodoči zimi na tečaje obračala še večjo pozornost. Če bo našla zadosti odziva, bo izvršila po okrajih poučne tečaje za zadržne funkcionarje, za člane načelstev in nadzorstev.

V preteklem letu je poljedelsko ministrstvo dovolilo za vzdrževanje tečajev in za prispevek k revizijskim stroškom podporo Din 40.000. Ko izrekamo zahvalo za to priznanje našega dela, gojimo istočasno upanje, da bo za bodoče leto isto ministrstvo ne samo pokazalo toliko dobre volje in razumevanja za naše delo, temveč da bo imelo za zadržne svrhe na razpolago tudi primerna sredstva, kajti podpora Din 40.000 bi bila pač primerna za tečaje, dočim za 250 revizij in superrevizij, ki bi jih morala Zveza vsako leto izvršiti, taka podpora pomeni le premalenkosten prispevek.

Pomen članstva pri Glavnem zadržnem savezu.

Zveza je včlanjena pri Glavnem zadržnem savezu v Beogradu, ki je reprezentant zadržnih interesov napram oblastim in ki obenem nad vsemi včlanjenimi Zvezami izvršuje revizijo. Pri Zadržni zvezi je izvršil revizijo letos od 26. aprila do 31. maja. Poročilo o tej reviziji se bo prečitalo na današnji skupščini.

Zveza plačuje Glavnemu zadržnemu savezu letno članarino Din 25.000. Kljub visokemu letnemu prispevku se Zveza zaveda, kolikega pomena in kolike koristi je skupna

organizacija vsega zadržništva v državi za skupno zaščito zadržnih interesov napram vsem organizacijam, zlasti pa napram državnim oblastem. Omenjamo to zlasti radi tega, ker nekaj zadrug noče še danes razumeti, kako neobhodna je zadrugam organizacija v zvezah in Zvezi osporavajo celo tako malenkost, kakor so zadržni deleži.

Le radi skupne organizacije in skupnega nastopa vsega zadržništva v državi je bilo mogoče doseči take ugodnosti, kakor jih uživajo zadruge sedaj, to so: taksne oprostitve, davčne oprostitve in naposled še oprostitve poštne. Veliko si je Zveza ves čas prizadevala, da se vse te ugodnosti, ki so jih srbske zadruge uživale že na podlagi srbskega zadržnega zakona, razširijo na vse zvezi in zadruge v državi. In gotovo je bilo le s pomočjo skupne organizacije vseh zvez naposled mogoče doseči to, da so se ugodnosti srbskega zadržništva glede taks, davkov in poštne naposled priznale zadrugam v celi državi. Zadržništvo ima za bližnjo bodočnost važno nalogo, da si te ugodnosti za trajno zasigura, predvsem v enotnem davčnem zakonu, katerega načrt žalibog ne predvideva za zadruge dosedanjih ugodnosti, kolikor pa to ne bi bilo izvedljivo, pa v enotnem zadržnem zakonu. Načrt enotnega zadržnega zakona je bil že pred leti gotov in tudi odobren od zvez in Glavnega zadržnega saveza. Sedaj čaka samo na vlado, ki bo imela dosti razumevanja za zadržništvo in toliko dobre volje, da ta prepotrebni zakon prinese pred narodno skupščino.

Bilanca.

Naposled še nekaj o našem denarnem poslovanju in o naši bilanci. Vedno so še ostala nerešena za vse denarne zavode važna vprašanja, zlasti vprašanje predvojnih državnih obligacij, kranjskega deželnega posojila, naložb pri poštini hranilnici na Dunaju,

20% boni itd. 20%-ne bone smo sicer že vse odpisali, nismo pa še odpisali naložb pri poštni hranilnici in obligacij državnega in deželnega posojila; to pa radi določb sanžermenske mirovne pogodbe in radi pozneje sklenjenih mednarodnih dogovorov v teh vprašanjih.

24% prirastka pri naložbah.

Kot že uvodoma omenjeno je relativna stabilizacija denarja imela za posledico, da se je dvignilo pri ljudstvu zaupanje v dinar in se zopet začel vračati zmisel za varčnost. To kaže silni porast naložb pri Zvezi v letu 1925. Naložbe so se dvignile od 76.777.767 na 95.333.850, torej za celih 18.556.082 ali za 24% napram letu 1924. Naloga zadružništva je, da zmisel za varčnost še naprej krepi in razvija, da se bodo ljudski prilhranki množili in da bo s tem vzporedno začela ponehavati med ljudstvom zapravljalivost in veseljačenje, ki tako škodujeta ne le našemu ugledu, ampak zlasti našemu gospodarstvu. Naše posojilnice bodo morale uvesti stalno obvezno varčevanje za odrasle, za mladino pa nabi-ralnike ali Čebelice. Posojilnice bodo svojo v pravih določeno moralno nalogo vzgoje k varčevanju le tedaj vršile, ako bodo tudi podvezemale praktične korake, kako varčnost razširiti.

Krediti.

Krediti niso v enaki meri zrasli kakor so zrasle naložbe, ker izkazujejo napram letu 1924 le prirastek Din 2.021.811 ali 5% prirastka. Dvignili so se namreč od 38.840.000 Din na 40.862.000 Din. Nasproti kreditom pa zaznamujemo v letošnji bilanci silni porast naših naložb v bankah in sicer od 26.883.000 Din v letu 1924 na 44.469.000 Din v letu 1925, torej prirastek za celih 65%. Likvidna sredstva so torej znašala koncem leta 1925 47% vseh naložb, dočim so v letu 1924 znašale

le 35% vseh naložb, likviditeta Zveze se je torej v preteklem letu zboljšala za 12%.

Efekt in tuji deleži znašajo skupno Din 10.470.000 in so se torej napram letu 1924 znižali za 267.000 Din, kar je tudi doprineslo svoj čeprav majhen delež k visoki likvidnosti Zveze.

1¹/₃ milijona lastnega premoženja.

Izredno ugoden je vtis Zvezine bilance v pogledu na lastno premoženje, to je na deleže in rezerve. Lastno premoženje v deležih in izkazanih rezervah je s koncem preteklega leta preseglo že en in eno tretjino milijona dinarjev.

Deleži so zrasli od Din 703.734 na Din 1.183.913 t. j. torej za 480.179 Din ali za 59%. Hvala Bogu je ogromna večina zadrug uvidela važnost sklepa izredne glavne skupščine od 20. novembra 1924 in je povišane deleže radevolje vplačala. Le malo število zadrug je, katere še sedaj ne priznavajo Zvezi niti te malenkosti in se upirajo izvršiti sklepa glavne skupščine glede vplačila povišanih deležev. O teh boste itak slišali pri čitanju revizijskega poročila.

Kaj pravi o Zvezi revizija?

Na splošno je vladalo pri članicah razumevanje za veliko in važno delo, ki ga Zveza vrši kot zadružna matica, vsled tega so tudi zadruge imele do Zveze vsestransko zaupanje, katero je našlo gotovo najlepši izraz v silnem dvigu naložb pri Zvezi. Žalibog pa so se od gotove strani delali poskusi to edinstvo v našem zadružništvu zopet uničiti in to zaupanje v zadružno matico omajati z vsemi sredstvi, zlasti pa s krivimi informacijami in klevetami. Ne bomo na vse to odgovarjali z besedami, najboljši odgovor na te klevete je bilo naše delo v preteklem letu in bo tudi naše delo v bodoče.

Ne moremo pa preko tega, da ne bi tu

povdarili napram vsem tega, kar je naša najvišja revizijska oblast, Glavni zadružni savez, izrekel kot svojo sodbo o Zvezi in njenem delu in to na podlagi temeljite več kot enomesečne revizije:

»Položaj Zadružne zveze je tako čvrst in soliden, da Zadružna zveza predstavlja danes eno izmed najmočnejših in najodličnejših zadružnih ustanov v celi naši državi. Težke razmere in okoliščine, ki so vladale posebno v prvi polovici razdobja, na koje se nanaša ta revizija, namreč denarna in kreditna kriza in vsi pojavi, ki so — v bližnji ali daljni zvezi s tem — davili in mrtvili gospodarsko življenje v naši državi, ki so nanj delovali desorganizatorno in zrahljali temelje tolikih nezadružnih in zadružnih ustanov ter porušili tolike močne ustanove, oni niso bili v stanju, da položaj Zadružne zveze, najsi bo v kateremkoli oziru ogrožajo. Te razmere so celo povzročile, da so se po onem narodnem pregovoru »v ognju se zlato preskuša« vrste Zadružne zveze še trdneje združile, da se je disciplina v vrstah Zadružne zveze še bolj okrepila in se še bolj ukrepil njen položaj.

Ker je nad polovico vseh pri Zvezi včlanjenih zadrug kreditnih zadrug in ker je Zadružna zveza sama kreditna zadruga (federativna kreditna zadruga), ker izvršuje denarno (kreditno) poslovanje, radi tega je velika likvidnost, ki je obstojala in ki obstoji pri Zvezinih kreditnih zadrugah in pri Zvezi najboljša ilustracija za čvrsti in solidni položaj Zadružne zveze.

Ozka kooperacija Zadružne zveze z njeno kreacijo Zadružno gospodarsko banko, ki je eden od najsolidnejših bančnih zavodov pri nas, je mnogo pomagala k temu, da je Zadružna zveza lahko vsak čas zadostila potrebam svojih članic. Zvezine udeležbe so

solidnega značaja, vodstvo udeležb in vpliv Zveze v tem pogledu je bil vedno tako racionalen in previden, da so se težke razmere in kritični položaji, ki so se, kakor povsod, pojavljali tudi v interesni sferi Zadružne zveze pri poslovanju z blagom, prekoračili brez nevarnih posledic.

Premoženjsko stanje Zadružne zveze je absolutno krepko in Zadružna zveza je ustanova, ki je v položaju, da vsak čas zadosti svojim obvezam in kateri njene članice oziroma zadrugarji lahko zaupajo svoje premoženje in so lahko sigurni, da se to premoženje nahaja v zanesljivih rokah.

Vloga Zadružne zveze kot zaščitnice, voditeljice in matice svojih članic je bila zelo blagodejna. Zadruga so v njej imele silno in močno oporo in ustanovo, ki je pred svojimi članicami šla v izvrševanju vrhovnega načela zadružništva »eden za vse, vsi za enega«. Na tem načelu je Zadružna zveza držala tudi tedaj, ko se je šlo za to, da se s sanacijskimi ukrepi pride na pomoč onim zadružnim ustanovam, ki so bile izven interesne sfere Zadružne zveze. Zveza je brez pomišljanja pri relativno velikih žrtvah nudila tem ustanovam svojo roko in s tem rešila prestiž zadružništva v teh krajih.

Notranje poslovanje in organizacija predstavljata dovršen aparat, ki funkcionira brez trenja.

Na podlagi vsega tega se more priznati upravi Zadružne zveze in uradništvu polna zahvala za njihovo zelo solidno in nesebično delo.

Zavedamo se, da je naše delo in ta ugovitev revizije o položaju Zveze daleko boljši odgovor na klevete nego obsodbe klevetnikov pred sodiščem in njih preklici po listih.

(Konec.)

Poročilo nadzorstva

Zadružne zveze v Ljubljani o poslovnem letu 1925, podano na občnem zboru 24. junija 1926.

Nadzorstvo Zadružne zveze je vršilo nadzorstveno nalogo v rednih sejah, katerih je v letu 1925 imelo osem. Da bi bilo dovolj informirano o poslovanju načelstva, se je tega sej udeleževal redno po en zastopnik nadzorstva, navadno predsednik.

Glavno pozornost je obračalo nadzorstvo dajanju kreditov. Zato si je dalo za vsako sejo predložiti izpisek stanja večjih kreditov, da je pretresalo njih varnost. Če je opazilo, da kaka članica ne plačuje določenih ji obrokov, da je dovoljeni kredit prekoračila ali ne pokriva pravočasno obresti, je načelstvo na to opozorilo. Takim njegovim zahtevam je načelstvo vselej brez obotavljanja ugodilo, stavilo zamudniku rok plačila in tega izvedbo tudi z energijo urgiralo. Zato v letu 1925 ni bilo zaznamovati izgub na terjatvah.

Od članic, katerim se je dovolil večji kredit, se je zahtevala izjava, da dopuste vodstvu Zadružne zveze vsak čas vpogled v poslovne knjige in da pošiljajo polletne bilance z izkazom prometa.

Razume se, da se je pri vseh kreditih zahtevalo zadostno jamstvo, navadno poroštvo članov načelstva in nadzorstva dotične prosilke.

Od načelstva Zadružne zveze si je dalo nadzorstvo za vsako sejo predložiti tudi surovo bilanco za minulo dobo poslovnega leta in pa promet zadnjega meseca.

Na podlagi teh je zasledovalo porast kreditov, zlasti pa stanje vlog članic in naložb pri bankah. Z žalostjo je moralo večkrat konštatirati, da nekatere članice nalaga-

jo odvišni denar namesto pri svoji matici, pri tujih denarnih zavodih. Narodni gospodar je z dobrimi članki klical k disciplini, toda popolnoma ni uspel.

Revizijskih poročil nadzorstvo redno ni pregledovalo, saj ni bilo časa za to. Če pa je potreba pokazala, je posamezne preštudiralo.

Blagajno je parkrat škontriralo in našlo vselej z blagajniško knjigo in prilogami v soglasju.

O bilanci za leto 1925 je razpravljalo na seji od 26. aprila 1926. Poročal je predsednik, ki jo je natančno pregledal, primerjal postavke z izpiski in deloma tudi s knjigami. Bilanco je našlo v redu, jo potrdilo ter sklenilo, da na občnem zboru predlaga za načelstvo absolutorij.

Aktivne postavke so v splošnem solidne, le zadeva z vlogo pri poštni hranilnici na Dunaju, kjer ima Zveza naloženih še Din 512.164.64 in pa z avstrijskimi rentami, ki znašajo Din 78.781.60, še ni rešena. Kaj se bo dobilo, se bo videlo, ko se podpišejo tozadevne mednarodne pogodbe. Tudi pri istrskih predvojnih terjatvah v znesku 181.989 Din se bo najbrž moralo nekaj odpisati.

Vojna posojila, ki so znašala več 100.000 Din in 20-% boni so v celoti odpisani.

Če naj še o uradništvu izreče nadzorstvo svoje mnenje, mora reči, da je prvovrstno in vršilo dolžnosti ne le z umom, temveč tudi s srcem. Zato je tudi nadzorstvo delalo na to, da se mu materijalno stanje zboljša, kar se je zgodilo z zavarovanjem za doživetje in za slučaj smrti.

Svetovni trg mlekarških izdelkov.

Še pred par leti je bila preskrba z mlekom krajevna obrt. Ker se mleko in mlekarški izdelki tako hitro pokvarijo, so dobivala večja središča porabe mleko i. dr. iz najbližje svoje okolice. Sveže mleko je šlo prav malo daleč, nekoliko delj je šlo surovo maslo. Samo sir so pošiljali na večje razdalje, a tudi tega malokdaj čez meje države, promet se je vršil le med pokrajinami države samimi. Le izvoz kozjega sira, ki ga zasledujemo daleč nazaj v srednji vek, je delal izjemo.

Danes je pa to vse drugače. Mleko in skoraj vsi njegovi izdelki so postali predmet svetovne trgovine. To vemo vsi. Manj nam je pa znano, in tudi strokovnjakom včasih ne, kakšen obseg je ta panoga trgovine že dosegla in kakšna je njena bodočnost. Ni treba dosti po statistikah listati, pa že vidimo, v kakšni izmeri so postali mlekarški izdelki predmet mednarodne veletrgovine in s kako velikanskimi koraki gre razvoj naprej. Registrirani promet svetovne trgovine s surovim maslom je znašal leta 1923 6 milijonov 250.000 angleških stotov. Ker je naša statistika angleška in ker bomo stote še večkrat navajali, povemo, da je angleški stot enak 50,68 kg. Tekom enega leta se je ta promet dvignil za 10 odstotkov. Zanimivo v mednarodnem prometu mlekarških izdelkov je to, da je bil svoj čas sir pred surovim maslom, danes je pa obratno. Množina v svetovnem prometu prodanega sira je znašala leta 1923 5,536.000 angl. stotov, leta 1924 5,982.000, je torej zaostajala za surovim maslom.

Presenetljive pa niso toliko te velikanske množine kakor v zadnjih desetletjih se vršeče porajanje čisto novih proizvodnih dežel tega svetovnotržnega predmeta.

Dalje se je razvila posebna razdelitev

posameznih mlekarških industrij, ki je imela za posledico pozornost vzbujajočo razdelitev dela med državami. Občudovanja vreden je tudi tehniški napredek v proizvodjanju in posebej še v nalaganju in prevažanju; le ta napredek je omogočil, da to tako kočljivo blago lahko premaga ogromne razdalje pošiljanja. Kakšne velikanske so te razdalje, vidimo iz dejstva, da pride več kot tretjina (35%) v mednarodni trgovini razpečanega surovega masla iz Nove Zelandije, iz Avstralije in iz Argentinije. Prvi dve sta ravno na nasprotni strani zemlje od tistih dežel, ki porabijo največ surovega masla.

Trgovsko središče, ki vleče k sebi pramena surovega masla vsega sveta kot žarke in ki si je osvojila določanje tržnih cen, je Anglija, oziroma London. Tukaj se iz vsega sveta dohajajoče vrste surovega masla tudi vsebinsko pretehtajo in ocenijo. Razlike so zelo velike: ob istem času, ko je stal angl. stot surovega masla 217 do 221 šilingov, je prišel avstralski na 188 do 195, novozelandski na 200 do 205, sibirski na 166 do 171. Je pa s surovim maslom večkrat tako kot s kavo. Najboljšim brazilskim vrstam kave dajo označbo Mokka, Ceylon itd., slabše pa dobijo brazilska imena. Kako bi bilo pa sicer mogoče, da pridejo take množine kave Mokka v promet, ko producira okolica Mokke komaj par vreč! Tako gre zelo pogosto tudi sibirsko maslo na Dansko, boljše vrste se etiketirajo kot danske, slabše pa kot sirske.

Vse to je prišlo zelo hitro, prehitro. Vse ta razvoj pomeni popoln preobrat v preskrbi kulturnega človeštva z enim najvažnejših živil, tekem dveh desetletij! Ta preobrat se pa še davno ni ustavil in še davno ni kon-

čan. Poglejmo par števil, pa bomo dobili pojem o tej osupljivi spremembi.

Nova Zelandija ni izkazala leta 1896 še nikakšnega omembe vrednega izvoza surovega masla, in še ta je šel v sosedne dežele na vzhodu. Vsega skupaj ga je bilo 60.000 angl. stotov. Leta 1897 se je začelo dviganje v skokih, 300.000 stotov so tedaj izvozili. Pred vojsko jih je bilo na leto okoli 400.000. Šlo je za pridobitev centralnega trga; zato je bilo pa potrebno smotreno boljšanje kvalitete s tehniškimi napredki mlekarške industrije in transportnih sredstev. Na tej tako ustvarjeni podlagi se je novozelandska industrija surovega masla, bržko so se leta 1919 razvlekli učinki groznega svetovnega viharja, takole razvijala: izvoz surovega masla je znašal leta 1921 477.000 angl. stotov, leta 1922 890.000, leta 1923 1.215.000, leta 1924 pa že 1.370.000 stotov. Tekom osemnajstih let se je izvoz pomnožil za 23-kratno izmero. Za lansko leto še nimamo števil.

Enake so bile razmere v Argentini in v Avstraliji. Argentina še v zadnjih petih letih pred vojsko ni izvozila več kot povprečno 31.000 metrskih stotov na leto; s temi je zalagala komaj sosedne dežele in niso prišli za svetovni trg prav nič v poštev. Leta 1920 je pa poslala Argentina že 433.000 angl. stotov na svetovni trg, in to je šlo stopnjema naprej; leta 1923 na pr. že 621.000 angl. oziroma 308.000 metrskih stotov. Avstralija je šla s svojima tekmovalkama na južni polobli vstric: leta 1920 je prodala 365.000 angl. stotov surovega masla v druge dežele, leta 1923 jih je bilo že 1.170.000.

Razumemo, da je ta naval ogromnih množin surovega masla vrgel iz običajnega tira vso svetovno preskrbo. Pa poleg tega ne smemo misliti, da se ta razmah ne da več razširiti. Pustimo v stran obstoj še nič ali pa prav malo izrabljenih velikanskih pokra-

jin v imenovanih deželah; zadošča že nekaj drugega. Tudi če ostane število živine isto, kot je sedaj, se more izdelovanje sira in surovega masla še izdatno povečati. To vidimo na odstotkih molznih krav ob splošnem številu goveje živine. V evropskih mlekarških deželah je molznih krav 53 do 55 odstotkov vse goveje živine, na Novi Zelandiji samo 31,3%, v Avstraliji 17,7%, v Argentini pa celo samo 8,7%. To se da lahko obrniti in je potem možnost razvoja še čisto drugačna.

Omeniti je treba, da gre z roko v roki s pomnoženo množino v onih prekomorskih deželah tudi zboljšanje kakovosti mlekarških izdelkov. Vlade podpirajo mlekarstvo, kar le morejo, gradijo velike hladilnice, podpirajo mlekarške zadrage, vpečujejo državne jamstvene znamke, kojih podelitev je pod strogim nadzorstvom in s katerimi dvigajo kakovost in dobro ime svojega surovega masla itd. Vse to nam pravi, da ogroža stare evropske dobavitelje vedno hujša prekomorska konkurenca.

Imenovanim trem deželam južne poloble sledita v nekolikšni razdalji z vnemo dve drugi inozemski tekmovalki, Kanada in Sibirija. Njiju korakanje ni tako vidno, zato pa prav stanovitno in učinkovito. Eksport kanadskega surovega masla ni velik, mlekarškosposodarski pomen Kanade na svetovnem trgu se kaže bolj v izvozu sira. Vseeno je pa Kanada leta 1922 izvozilo že 142.000 angl. stotov surovega masla. Sibirija se je postavila pred vojsko s krasnimi izvoznimi številkami; s svojimi 1.420.000 angl. stoti na leto je bila svetovnotržni dobavitelj, pa je v letih 1914 do 1922 s svetovnega trga popolnoma izginila. Na novo se je pojavila leta 1923, poslala je na trg 101.500 angl. stotov surovega masla, leta 1924 pa že 320.000. Kakšne so danes njene mlekarne, je težko reči; po večini so gotovo razdejane ali pa pro-

padle. Kakšen je bil razvoj pred vojsko! Leta 1894 so bile v Sibiriji 3 mlekarne!, leta 1914 jih je bilo 4300! Sovjetski vladi mora biti iz razloga plačilne bilance na tem, da obnovo pospeši in da gleda tudi na kakovost.

Kot izdelek svetovnega trga je sir starejši kakor surovo maslo, ker je bolj trpežen; po množini obrata je danes za surovim maslom, kakor smo videli. Tudi pri izvozu sira izkazujejo nekatere dežele presenetljivo dviganje. Tako omenjamo zopet Novo Zelandijo, koje izvoz je bil tale: leta 1896 71 tisoč angl. stotov, nato polagoma navzgor do 107.500 stotov v letu 1906; pozneje je šlo pa skokoma naprej, leta 1919 že 991.000 angl. stotov, 1920 1.540.000, 1921 nekoliko nazaj na 1.208.000, 1922 spet gor na 1.370.000 in 1924 na rekordno številko 1.590.000 stotov. Avstralija in Argentina se pa tukaj ne moreta kosati z Novo Zelandijo. Avstralija na primer je izvozila leta 1922 samo 115.000 angl. stotov sira, leta 1923 celo samo 22.500 stotov. Prav tako nazaduje tudi Argentina, leta 1923 n. pr. 57.000 stotov. V prejšnjih časih je bila glavna izvozna dežela sira Kanada; pred vojno je izvozila na leto povprečno 1.665.000 angl. stotov sira, po vojni pa ne več toliko, leta 1923 n. pr. 1.045.000 stotov. Prvo mesto je zamenjala torej z Novo Zelandijo.

Kar se pa tiče mleka na svetovnem trgu, vidimo popolni umik dežel južne zemeljske poloble, in težišče preide na Severno Ameriko in na Evropo. Preskrbo sveta s kondenziranim in posušenim mlekom (mlečnim praškom) je prevzela leta 1923 Evropa kot celota. V druge dele sveta je izvozila za 1.331.000 angl. stotov več mleka kot ga je pa uvozila. Največji izvoz izkazujejo Holandska, Danska in Švica. Ker gre njih izvoz deloma tudi v druge evropske dežele,

ne samo v prekomorske, ta delni izvoz pri gornji številki ni upoštevan.

Tako vidimo izredno zanimiv pojav na polju mednarodnega mlekarstva, razdelitev dela. In sicer velja ta razdelitev tako za kontinente kot za posamezne dežele. Če gledamo kontinente, vidimo, da dobavlja Evropa ogromne množine surovega masla iz inozemstva, leta 1925 na primer že 2.730.000 angl. stotov. Prav tako uvozi Evropa na leto okoli 1.800.000 do 1.200.000 angl. stotov več sira kot ga pa izvozi. Na nasprotni strani pa pogledimo omenjeno številko pri izvozu mleka iz Evrope. Severna Amerika daje inozemstvu še več mleka kot Evropa, njen letni izvozni prebitek znaša okoli 1.500.000 angl. stotov. Mleko iz Evrope in Severne Amerike gre v one kraje, ki izvažajo sir in surovo maslo, v zameno pa dobivata od tam to dvoje. Torej velikansko preseljevanje mlekarskih izdelkov okoli polovice zemlje naokrog! Izmenjava je danes deloma že do potankosti opredeljena; lani na primer so šle velike množine surovega masla iz Zedinjenih držav in iz Kanade na Dansko, da služijo tamošnjemu skromnejšemu konzumu; v zameno so pa šle odnose množine veliko dražjega danskega surovega masla v Anglijo in — v Zedinjene države. To dejstvo nam prav dobro pripoveduje, kakšno gibljivost je dosegel svetovni trg surovega masla.

Poglejmo še razmerje v delitvi dela pri mlekarstvu v posameznih evropskih državah. Opazimo, da je razdelitev tudi v deželah najbolj razvitega mlekarstva zelo neenaka. Na Danskem na primer se pečajo prav pretežno z izdelovanjem surovega masla, dočim je izdelovanje sira zelo v ozadju. Čisto drugačna je Švica, ki ne krije glede surovega masla niti lastne potrebe in ki je svoje mlekarstvo usmerila pretežno na izdelovanje sira in ki proizvaja tudi prav iz-

datne množine zgoščenega mleka. Na Holandskem so vse panoge mlekarke obrti dobro razvite, težišče je pa v pripravljanju konserviranega mleka.

Primerjajmo te tri evropske države najintenzivnejšega mlekarstva glede previška v izvozu in uvozu posameznih vrst. Plus pomeni, da je bilo toliko več izvoza, minus, da je bilo toliko več uvoza. Številke so iz leta 1923, in v metriskih stotih.

	Švica	Danska	Holandija
Sir	+ 166.000	+ 51.000	+ 616.000
Kondenz. mleko	+ 252.000	+ 303.000	+ 1.062.000
Sveže mleko	— 13.000	+ 2.000	+ 53.000
Posušeno mleko	—	+ 10.000	+ 58.000
Surovo maslo	— 67.000	+ 1.109.000	+ 232.000

Pripominjamo še, da izvažata Holandska in Švica prav izdatne množine mleka tudi v izdelkih stranske industrije, ki predeluje mleko; Švica n. pr. v obliki čokolade, Holandska v obliki margarina.

* * *

Marsikoga bo zanimalo tudi, kako veliko se glavne dežele mlekarstva, koliko ima

jo prebivalstva, koliko goveje živine in koliko ovac. Zapisali jih bomo:

Prva številka pomeni površino v km², druga prebivalstvo, tretja govedo, četrta ovce.

Zedinjene države 9 milijonov 380.000, 117 milj., 65 milj., 36 milj.; Kanada 9 milj. 660.000, 9 milj., 10 milj., 4 milj.; Argentina 2 milj. 790.000, 9 milj., 30 milj., 47 milj.; Nova Zelandija 272.000, 1 milj. 300.000, 3 milj., 25 milj.; Avstralija 7 milj. 700.000, 5 milj. 500.000 13 milj., 90 milj.; Švica 41.000, 3 milj. 900.000, 1 milj. 500.000, 250.000; Danska 44.000, 3 milj. 400.000, 2 milj. 600.000, 500.000; Holandska 34.000, 7 milj., 2 milj. 100.000, 650.000.

Za Sibirijo nimamo podatkov o govedu, ovcah itd. Vemo, da meri Sibirija 11 milijonov km² in da ima 10 milijonov prebivalcev, in vemo tudi, da ima vsa Sovjetska Rusija okoli 20 milijonov glav goveje živine in okoli 25 milijonov ovac. Beremo sicer to in ono, a ni zanesljivo.

Sedaj pa primerjaj gornje številke in dobiš zanimive zaključke.

Svetovna gospodarska konferenca.

V oktobru se bo sestala svetovna gospodarska konferenca. Skušnje prejšnjih konferenc so pokazale, da je treba zanjo temeljitih priprav. Zato je imel v Ženevi veliko sej nalašč zato sklicani pripravljalni odbor. Sklenil je, da se načeloma nobeno vprašanje, ki je v zvezi s svetovnim gospodarstvom, ne črta s programa konference. Bili so namreč nekateri, ki so hoteli par težkih vprašanj odložiti na bodoče čase. Glede nadaljnjega programa konference sta se pojavili dve struji. Ena je hotela, naj bo program kolikor mogoče obsežen in izčrpen in naj se sistematično oblikuje, druga pa, obstoječa v prvi vrsti iz Angležev, je hotela, da se pro-

gram bolj natančno očrta in da se pretresajo predvsem tista vprašanja, kojih rešitev je zelo nujna in praktično izvedljiva. Kakor nam pokaže spodaj navedeni razpored, je zmaga v splošnem prva struja, in obsegajo pripravljalna dela za konferenco obširno skupino vprašanj. S tem še ni rečeno, da bo konferenca tudi vsa ta vprašanja res obravnavala; temveč so in bodo v pripravljalnih odsekih vsa vprašanja pretresali, dobili njih vzročno skupnost in nato določili, kaj naj pride pred konferenco.

Da se določi načrt za konferenco in pa način, kako se zbira snov, so osnovali tri komisije; prva se peča z vprašanji prebival-

stva, valute, denarstva in poljedelstva, druga z vprašanji industrijske produkcije, tretja z vprašanji zunanje trgovine.

Od teh treh komisij zbrana snov obsega prav za prav cel sistem svetovnega gospodarstva. Temelj tvori vprašanje o prebivalstvu, glede katerega je prva komisija sklenila, naj se kot podlaga za nadaljno postopanje prerešetujejo tale vprašanja:

1. Naravno gibanje prebivalstva v letih 1900—1913 in 1924—1926.

2. Umetno gibanje prebivalstva, razne oblike izseljevanja, trajne in začasne.

3. Gibanje prebivalstva vsled svetovne vojske in valovanje delavstva v prvih dveh bodočih desetletjih.

4. Gostota prebivalstva v primeri z zemljo in z naravnim bogastvom.

5. Podatki o gospodarskem razvoju in o življenjskem standardu (kako se ljudem godi in kako živijo).

6. Zakonodaja o gibanju delavstva.

7. Zakonodaja o izseljevanju sploh.

Raziskovanje teh problemov, ki so tudi za nas zelo važni, bo v marsičem osvetlilo izseljeniško vprašanje. Važna bo ugotovitev, v kakšni smeri bo šlo naravno gibanje delavcev v bližnjih dveh desetletjih, in kaj je skupnega med gibanjem prebivalstva, med življenjskim standardom in morda tudi trgovsko politiko.

Za valutna in finančna vprašanja je sestavila prva komisija poseben pododbor, kojega naloga se spet deli v tri skupine: vprašanje javnih financ, vprašanje valutnih sistemov in kredita ter vprašanje plačilne bilance. Raziskujejo se valutne razmere vseh držav, primerjata se leti 1913 in 1920, na vrsto pride vprašanje stabilizacije valute v raznih

državah, o težkočah, ki so v zvezi s stabilizacijo in s odredbo za valutno nadzorstvo. Druga skupina raziskovanj se bavi z vprašanjem pomanjkanja kapitala in njegovimi vzroki in o možnostih mednarodnega sodelovanja na tem polju. Tretja skupina obsega vprašanje državne finančne politike, vprašanje obdavčenja in pa možnosti mednarodnega dogovora glede obdavčenja. Za ta raziskovanja je tajništvo Zveze narodov zbralo že obsežen material in ga je deloma že tudi izdalo, tako da je to delo bistveno olajšano. Zaključki raziskovanj in bodoči sklepi svetovnogospodarske konference morejo postati okvir za mednarodno svetovnogospodarsko politiko.

Poseben pododbor so ustanovili tudi za poljedelska vprašanja. Delo v tem odboru so prevzeli zlasti zastopniki velikih agrarnih držav (Umije, Argentine itd.) in pa delegati Mednarodnega poljedelskega zavoda v Rimu. Program, ki ga je ta pododbor sestavil, je izredno obširen in obsega vse panoge poljedelske produkcije. Zlasti zanimivo je primerjanje predvojnih razmer s povojnimi, tako glede produkcije, cene, porabe in zalog vsakega pridelka zase kakor glede poti tega pridelka od producenta do konsumenta. Glede pridelkov se raztezajo raziskovanja v prvi vrsti na vse žitarice, na riž, krompir, sladkor, kavo, čaj, vino, oljne sadeže, meso, mlekarstvo, volno, svilo, lan, juto in kavčuk. Glede pokrajin so sestavili tri skupine: Evropa brez Rusije, evropska in azijska Rusija, ostali svet.

Enake pododbore kakor prva komisija imata tudi ostali dve komisiji. Ves zbrani material bo res veliko narodnogospodarsko delo.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 38: K. d. v P. Prosimo pojasniti v sledečem: Pri nas se namerava ustanoviti sirarska in mlekarska zadruga. Kmetijsko društvo ima v svoji lastni hiši dovolj praznih in pripravnih prostorov za sirarsko in mlekarsko zadrugo. Ali je načelstvo Kmetijskega društva kompetentno oddati sirarski in mlekarski zadrugi te prostore brezplačno ali mora občni zbor o tem odločati?

Odgovor: Načelstvo samo ne more odstopati kakih pravic zadrugi brez odškodnine. Načelstvo bi, če bi storilo kaj takega, prekoračilo svoje pravice. Zato more o brezplačni prepustitvi prostorov sirarski in mlekarski zadrugi sklepati le občni zbor.

Če pa bi se mlekarski zadrugi prepustili poslovni prostori proti odškodnini, pa naj bi bila tudi prav nizka, potem bi načelstvo o tem lahko samostojno postopalo.

Vprašanje 39: Hp. v B. Umrli je član dolžnik. Njegov dolg je seveda prešel na

njegovega dediča. Kako naj formalno pravilno uredimo z dedičem dolžnikom, ki sedaj ni naš član?

Odgovor: Pravnega naslednika (dediča) umrlega dolžnika pokličite v posojilnico in ga vprašajte, če misli posojilo vrniti ali ne. Ako želi, da se mu posojilo pusti še dalje, potem mora pristopiti k zadrugi kot član, t. j. sprejet mora biti kot tak v načelstveni seji in mora podpisati pristopnico ter se mora vpisati v imenik zadružnikov.

Poleg tega je treba sklepati v načelstveni seji o tem, ali se mu posojilo pusti ali ne in da se sklepa tudi o ponujenem poroštvu.

Če so te formalnosti izpolnjene in mu je posojilo v načelstveni seji dovoljeno, potem se sestavi nova zadolžnica, katero morajo dedič in poroki podpisati. V blagajniškem dnevniku se stvar izvede tako, kakor da je umrl dolžnik svoj dolg plačal in da se je njegovemu dediču dalo novo posojilo.

ZADRUŽNIŠTVO.

Zadružno mlekarstvo na Moravskem. V Brnu na Moravskem je bilo zborovanje moravskih zadružnih mlekarn, kjer so se posvetovali zlasti o mlekarski centrali. Glavni namen in načrt centrale bo ta, da bo organizirala skupni nakup potrebščin za mlekarne, zlasti nakup strojev in premoga, po izkušnjih strokovnjakih, in pa da bo organizirala skupno prodajo. Doslej je centrali pristopilo 60 mlekarn, ki predstavljajo 80 odstotkov skupne produkcije zadružnih mlekarn na Moravskem.

Zadruga prodajajo ječmen. Na Morav-

skem imajo še velike zaloge dobrega ječmena iz lanskega leta; povpraševanja ni bilo, ker so vpeljali veliko poljskega ječmena. Združene moravske kmetijske zadruge so sedaj stopile v trgovski stik z nekaterimi angleškimi izvozniki in tvrdkami. Zastopniki nekaterih tvrdk so prišli na Moravsko, so obiskali dotične zadruge, si ogledali ječmen iz Hane in so naročili precejšnje množine.

Zadružništvo v Egiptu. Zadružništvo prodira na vse strani, v vse dela sveta. V Egiptu je poleg pšenice najvažnejši pridelek bombaž. Doslej so gojili pridelovanje bom-

baža le velekapitalisti. Sedaj bo pa egiptovska vlada napravila poseben zavod s kapitalom enega milijona funtov, ca 275 milijonov dinarjev, ki bo dajal kredite, nabavljal prvovrstna semena in organiziral zadrugištvo. Tako bo imel od bogatega bombaževega skupička tudi zadnji kmet lahko svoj delež.

Mljekarski list, mesečnik za mlekarstvo, je začel izhajati v Zagrebu. V prvi številki pojasnjuje, kakšne koristi ima lahko poljedelec od mlekarstva. Opisuje tudi, kako je urejena največja centralna mlekarska zadruga »Samopomoč« v Zagrebu. Nadalje ima članke o izvozu mleka iz naše države, o zboljšanju pašnikov in mnogo drugih stvari, ki se tičejo mlekarstva. List stane letno Din 24 in se naroča na naslov: Uprava Mljekarskega lista, Zagreb, Trg I. št. 19.

Zadrugištvo na Češkem. V Čehoslovaški republiki je zadrugištvo zelo razvito. Koncem leta 1925 je delovalo vsega skupaj 14.866 zadrug. Od teh je bilo 6236 kreditnih zadrug (med njimi 4612 rajfajzenk), 4170 kmetijskih zadrug, 1297 konsumnih, 1629

obrtnih, 1422 stavbinskih zadrug in 112 raznih drugih ter 45 zvez.

Med Zadrugišnimi zvezami je najmočnejša osrednja jednota gospodarskih zadrug v Prahi, ki je koncem leta 1925 štela 2681 zadrug (med njimi kreditnih 1687, nekreditnih pa 994). V lanskem letu se je vsled zakona o zaščiti vlagateljev odcepil od osrednje jednote oddelek za blagovne posle, za katerega se je ustanovila lastna centrala »Kooprativa«. Pri osrednji jednoti so imele zadruge naloženega denarja 944.497.715 Kč, njeni deleži so znašali 7.792.000 Kč, rezervni zakladi pa 10.630.061 Kč; poleg lastnih rezerv pa ima jednota še dobrodelni fond 797.331 Kč in penzijski fond za uradništvo 3.344.135 Kč ter fond za zavarovanje proti nezgodam revizorjev 69.437 Kč. Leta 1925 je znašalo število namoščencev pri jednoti 314 oseb. Jednota ima razne pomožne oddelke, tako za male posojilnice po kmetih, odbor skladiščnih in nakupovalnih zadrug, odbor za zadrugišne elektrarne, za mlekarske zadruge, tehnično pisarno itd.

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Velikanska skladišča železa v Rusiji. V guberniji Kursk so odkrili velikanske zaloge železa. Ležijo pa globoko pod zemljo, do 150 metrov. Prej niso nič vedeli zanje, pa je prišel nemški učenjak Stein in je raziskoval, zakaj magnetna igla tam ne kaže tako kot drugod, zakaj je zelo nemirna in bega semintja. Prišel je do zaključka, da morajo biti pod zemljo ogromne zaloge železa. Za njim je prišel do istega zaključka ruski profesor Lazarev. Najdišča se razprostirajo na prostoru 300 kvadratnih kilometrov, in cenijo množino čistega železa na 16 do 20 milijard ton. Ko je zboroval zadnjič geološki kongres v Stockholmu, so cenili vso železno ru-

do Evrope in Amerike na deset milijard ton. Novih najdišč še niso vpoštevali. Vidimo, da ima samo kurska gubernija še enkrat toliko železa kot vsa Amerika in vsa Evropa skupaj. Ruska vlada si obeta od nove najdbe popoln preobrat v gospodarstvu. Pa bi bil res velik preobrat, ne samo v Rusiji, temveč v svetovnem gospodarstvu sploh. Seveda se to še ne bo tako hitro javilo. Zaenkrat iščejo Rusi inozemskega kapitala, da bi začeli s kopanjem.

97 milijonov dolarjev čistega dobička. Čisti dobiček Fordove avtomobilne družbe v Detroitu za leto 1925 znaša 97 milijonov dolarjev. V preteklem letu je napravila družba

2.100.000 avtomobilov, na vsak avto pride nekaj manj kot 47 dolarjev čistega dobička. Rezerve družbe so se lani zvišale za 80 milijonov in znašajo sedaj 650 milijonov dolarjev. Vse akcije so v rokah Forda, njegove žene in njegovega sina, zato ne izplačujejo dividend. Če pa hočejo, pa sami lahko dvignejo dividende. Akcij je 172.000, dividenda nekaj pod 600 dolarjev. S časom hoče spraviti Ford ceno navadnega avtomobila dol na 150 dolarjev. Tako se bo avtomobil še bolj posplošil. V Kaliforniji pride en avto že na 3 osebe; 4.500.000 ljudi in 1.500.000 avtomobilov. Pri nas smo šele v začetkih.

Svetovna produkcija volne. Nemški statistični urad prinaša sledečo preglednico v produkciji volne pred vojno in v letih 1924 in 1925. Naslednje številke so v milijonih mark, predvojna leta 1909—1913 niso naštetja vsako zase, temveč vseh pet skupaj in je skupna številka deljena s pet.

	1909-1913	1924	1925
Avstralija	705	662	735
Argentina	359	280	275
Zedinjene države	314	286	301
Nova Zelandija	199	188	170
Južna Afrika	166	183	185
Uruguay	157	97	110
Velika Britanija	134	106	110
Španija	72	81	81
Italija	55	57	57
Nemčija	52	53	53
Francija	81	43	44
Glavni produc. skupaj	2604	2361	2453
Svetovna produkcija	3231	2806	2892

Avstralija je lani dosegla in preseгла predvojno povprečnost ter se njena premoč sedaj tembolj pozna, ker gre prva njena tekmovalka, Argentina, stalno nazaj. Argentina gleda zmeraj bolj na eksport mesa in zamenarja produkcijo volne. Avstralski odstotki so znašali pred vojsko nekaj manj kot

22% svet. produkcije, lani pa 25%; argentinska udeležba je šla nazaj od 11% pod 10%.

Trgovski promet med Jugoslavijo in Italijo. V lanskem letu 1925 smo izvozili v Italijo za 781 milijonov lir blaga, dobili smo ga pa iz Italije za 496 milijonov lir in pol. Bilanca naše trgovine v Italijo je bila torej aktivna, na 100 lir uvoza je prišlo 157 lir izvoza. Najmočnejši mesec izvoza v Italijo je bil december, najmočnejši mesec uvoza iz Italije pa junij.

Železniško omrežje sveta. Železnic je na zemlji nekaj nad 1.200.000 km, za trikratni zemeljski ekvator. Približno tretjina vseh kilometrov pride na Zedinjene države. Pred vojsko je bila prva za njimi Nemčija, seveda daleč zadaj, a zmeraj tik pred Rusijo. Vsled velikih izgub je prišla Nemčija na peto mesto. Drugo in tretje mesto imata Kanada in Indija; pred poldrugim desetletjem sta bili še zelo zadaj. V Indiji je polovica vsega azijskega omrežja. Na četrtem mestu je Rusija, potem pridejo Nemčija, Francija, Anglija, Argentina itd. Jugoslavija je na 21. mestu. Nekatere bomo našteali:

1. Zedinjene države 425.000 km, 2. Kanada 64.000, 3. Indija 61.000, 4. Rusija 59.000, 5. Nemčija 58.000, 6. Francija 50.000, 7. Anglija 38.000, 8. Argentina 36.000, 9. Brazilija 30.000, 10. Mehika 26.000, 11. Italija 20.000, 12. Južna Afrika 19.000, 13. Poljska 18.000, 14. Japonska 13.000, 15. Kitajska 12.000, 16. Jugoslavija 10.000.

Vmes so še Švedska, Češkoslovaška itd. s 15.000 do 12.000 kilometri. Zanimivo je, da se je omrežje v Zedinjenih državah skrčilo od leta 1924 do leta 1925 za 1700 km. To je v prvi vrsti posledica vedno bolj se razširjajočega avtomobilstva, v drugi vrsti pa tudi posledica zračnega prometa.

Posamezni deli sveta so takole razvrščeni:

1. Amerika 614.000 km, 2. Evropa 362.000,

3. Azija 124.000, 4. Afrika 62.000, 5. Avstralija 50.000 km.

Drugačna je slika, če primerjamo kilometre z gostoto prebivalstva ali pa s površino dotičnega dela sveta, oziroma dotične države. Vidimo, da ima Amerika polovico vseh železnic na svetu, Zedinjene države same že doro tretjino.

Umetna megla pomoč za opeko. Na Švedskem hočejo nekatere opekarne postaviti v sušilnih prostorih aparate, ki delajo dim. Zmrzel svež zrak opeki hitro škoduje, že par ur mraza s par stopnjami pod ničlo je lahko usodepolno. Gost dim ali gosta megla sta pa najboljša zaščitnika proti mrazu, in so si nekatere tovarne na severnem Švedskem pomagale doslej tako, da so ob nezadostnem dostopu zraka v mrzlih pomladanskih in jesenskih nočeh zažigale šoto in tako proizvajale dim. Sedaj pa hočejo uporabljati posebne aparate, kakor jih ima v obrambne svrhe tudi že vojaštvo.

Produkcija konoplje po vojski. Tu podajamo produkcijo konoplje v letih pred vojno in v letih 1921 do 1925. Predvojna leta 1909 do 1913 vzamemo vseh pet skupaj, to številko s petimi delimo in dobimo tako povprečnost za eno leto. Upoštevane so najvažnejše države, številke so v stotih ali centih po 100 kg:

	1909-13	1921	1922	1923	1924	1925
Rusija	3244	2156	2906	3404	3078	5612
Italija	835	830	504	603	740	1170
Poljska	—	202	212	200	223	269
Jugoslavija		212	217	166	253	350
Koreja	75	203	209	108	208	200

Zlasti očividni je ugodni lanski zaključek v Rusiji in Italiji, in tudi v Jugoslaviji, ki je dvignila svoj pridelek od 1921 do 1925 kar za dve tretjini. Pri Rusiji bi morali v povojnih letih prišteti zraven še Poljsko in obrobne države, ki jih tukaj ne navajamo; potem šele bi bil napredek Rusije ogromen.

Radio-ček. Iz Londona so poslali v New York prvi radio-ček, glaseč se na 1000 dolarjev. Poslal ga je londonski predsednik radio-družbe. Izplačilo se je izvršilo brez vsake sitnosti.

Bilance vodilnih nemških bank. Lansko leto je bilo za vodilne nemške banke v znamenju težkoč, povzročenih vsled poloma nemških velekartelov. Podporne kredite in za tiho likvidacijo potrebne kredite so morale dati izključno le velebanke, sedem po številu. Vrhu tega so morale izdatno pomagati industriji, ki je trpela na pomanjkanju kapitala. Obrat je bilo treba močno omejiti in so odpustili prav veliko uradnikov in nastavlencev zelo hitro. Razveseljivo je bilo, da so začeli ljudje zopet varčevati; narod se je obrnil od špekulacije proč in je začel naglati denar v hranilnih vlogah in v varnih podjetjih.

Sicer je bil kosmati dobiček pri vseh velebankah lani izdatno manjši kot leta 1924, a so vendar izplačale isto dividendo kot leto prej. To pa zato, ker so zmanjšale režijo, kakor smo omenili, in ker so opustile nepotrebne podružnice.

V milijonih nemških mark so izkazale velebanke tale kosmati dobiček:

Die Deutsche Bank	121.85
Die Diskontgesellschaft	70.84
Die Dresdener Bank	69.42
Die Darmstädter- und Nationalbank	66.90
Die Kommerz- und Privatbank	49.89
Die Berliner Handelsgesellschaft	9.54
Die Mitteldeutsche Kreditbank	8.75

Svota razpoložljivih sredstev se je v razmerju do dolžnosti zmanjšala od 53 na 46%; število kreditorjev se je zvišalo več kot za 40%, število debitorjev pa skoraj za 50%. Likvidnost je torej malo ponehala, sicer je bilo pa vse v znamenju zdravega razvoja.

Namakalna dela v Bolgariji. Po novem zakonu se bodo izvršila v Bolgariji velika

izsuševalna dela za razmočvirjenje več tisoč hektarov zemlje, likrati pa prav tako velika dela za namakanje suhih okrajev in za izkoriščanje vodnih sil. Izsuševali bodo zlasti svet ob Donavi ter pri Sofiji, namakalna dela se bodo pa izvršila v prvi vrsti ob Marici in bodo obsegala 6000 hektarov, ki bodo postali na ta način rodoviten svet. Dalje je ustanovila vlada 19 družb za kanalizacijo rek, za obrambo proti poplavam in za dobavo električne moči.

Jez čez Nil. Jez čez Nil v Sudānu, južno od Egipta, je dogotovljen. 3040 m je dolg in nad temeljnim zidovjem 39.5 m visok. Največja širina jeza je 6 m. Na sekundo gre skozi zatvornice 420 m³ vode. Vsečina zaježene vode znaša 485.000.000 m³. Glavni namakalni kanal je 150 m dolg. Stroški zgradbe so znašali 1.700.000.000 dinarjev. Jez bo služil za namakanje obširnih poljan, doslej nerodovitnih pokrajin, in bodo pridelovali tam bombaž. Domačini so Angležem za zgradbo jeza

izredno hvaležni, iz revščine jih bo dovedel do blagostanja.

Umetno jezero. Iz Kanade prihajajo poročila o namakalnem načrtu velikanske izmere, ki bo obširne pokrajine temeljito spremenil. Gladina Michiganskega jezera stalno pada in imajo zato tudi njegovi odtoki malo vode. Po načrtu inženjerja Campbella hočejo napraviti sedaj severno od Michiganskega jezera umetno jezero iste velikosti, 62.000 km², kot izenačevalni rezervoar. To so štiri Slovenije! V tem jezeru bi se nabirala voda onih rek, ki tečejo sedaj proti severu v Hudsonov zaliv. Stroški bi dosegli ogromno svoto 200 milijonov dolarjev, a bi vendar ne bili tako visoki kakor so bili stroški za gradbo Panamskega prekopa. Novo jezero bi prišlo v dobro tudi slapu Niagara, ki bi mu lahko odvzeli 600.000 konjskih sil več, kot mu jih morejo vzeti sedaj. 30 milijonov ljudi bi dobilo po novem jezeru lahko boljše življenjske pogoje.

RAZNO.

Riž. Riž je posejan na prostoru 523.000 ha in so ga lani pridelali 818 milijonov metrskih stotov, na 1 ha okoli 16 stotov. Kitajska pa pri teh številkah ni zraven, od tam ni mogoče dobiti nobenih zanesljivih poročil. Ker znaša prebivalstvo sveta brez Kitajske okoli 1500 milijonov, pride na leto na osebo nad 50 kg riža, torej zelo veliko. Kakor vidimo, je riž drugod dosti bolj važna hrana kot pri nas, ko ga pride na osebo le malenkost.

Železo. Švedska družba Grängesberg je izvozila lani 7 do 8 milijonov ton železne rude s 60 do 70% železne vsebine, torej okroglo 5 milijonov ton železa. To je skoraj polovica železa, ki se na leto na inozemskih trgih proda. Druga je francoska družba Minette, koje železna ruda je manj vredna kot

švedska in ima samo 30 odstotno železno vsebino; vseeno pa proda družba na leto 3 milijone ton železa. Vsako leto je na mednarodnem trgu za eksport na razpolago okoli 11 milijonov ton železa.

Italija in petrolej. V Rimu se je ustanovila z delniško glavnicco 100 milijonov lir nova petrolejska družba. Ker Italija nima pomembnih petrolejskih vrelcev, je družba navezana skoraj izključno na izrabljanje tujih petrolejskih virov. Navrtali bodo petrolejske vrelce v Albaniji, izrabljali bodo koncesije v Rumuniji, najvažnejše torišče nove družbe bo pa Rusija. Za italijansko petrolejsko družbo se skriva menda rusko-italijanska petrolejska zveza kot protiutež proti zapadnoevropskim in ameriškim petrolejskim

skupinam. Sploh opazujemo v zadnjem času kar najživahnejše udejstvovanje Italije na vseh gospodarskih poljih, doma in drugod.

Oče letalstva. Aviatika postaja v narodnem gospodarstvu od dne do dne bolj važna. Nehote se vprašamo, kdo je začel. Pri tem ne mislimo na zrakoplove, temveč na aeroplane. Francozi imenujejo lani umrlega 84-letnega Clémenta Aderja »očeta aviatike«, čeprav njegovi poskusi niso privedli do nobenega praktičnega zaključka. Vršili so se v zadnjih dveh desetletjih preteklega stoletja. Za vzor letanja si je vzel Ader ptičji let; napravil si je veliko ptičjo kletko in je od tam ven opazoval, kako ptiči letajo. Leta 1886 je začel graditi letalni stroj, dovršil ga je v štirih letih, imenoval ga je »Eol« (grški bog vetra). Poskuse s strojem je delal čisto na skrivem, in ne vemo, če je res letel par metrov naprej, kakor je trdil. Drugi model je bil pri poskusih uničen. Tretji stroj »Avion« imenovan, je bil preskušen dne 14. okt. 1897 v prisotnosti zastopnikov francoskega vojnega ministrstva. Poskus se ni tako obnesel, da bi bili dobili zaupanje v novo znajdbo, in je vlada odklonila njeno uporabo. Ta udarec je bil za Aderja tako hud, da je opustil vsako nadaljno delo, da je svoje načrte in vzorce sežgal in se je umaknil v svoj rojstni kraj. Šele po velikem razmahu letavstva so začeli spet misliti na njegova dela in so mu kot predznanilcu aviatike naklonili velike časti. Francoski vojaški aeroplani se imenujejo po njegovem aparatu avioni.

Esperantno v narodnem gospodarstvu. V Parizu je zboroval drugi mednarodni kongres za esperanto v trgovini in industriji. Zastopanih je bilo 11 ministrstev, 123 trgovskih zbornic, 43 trgovskih in prometnih organizacij, 14 svetovnih velesojmov in 193 tr-

govskih podjetij. Soglasno so potrdili porabo esperanta kot trgovskega in prometnega jezika in so podali tozadevne smernice. Tečajji esperanta v raznih velikih mestih po vseh državah so dokazali, da se izobražen človek brez prejšnjega znanja v 25 urah lahko nauči toliko esperanta, da more voditi trgovsko dopisovanje. Že leta 1924 je svetovna brzojavna zveza v Parizu priznala esperanto kot narodnim jezikom enakovreden pomožen brzojavni jezik z navadnimi tarifami. Mednarodni kongres tehniškega časnikarstva v Parizu je sprejel esperanto poleg narodnih jezikov kot uradni jezik in je priporočal izdajo izvlečkov in sestavkov tehniških del itd. v esperantu. Na esperantskem zborovanju v Ženevi so govorili zastopniki 23 držav o mednarodnem pravu, o politiki itd., govorili so Nemci, Francozi, Španci, Ogrji itd., glavni govor je imel kitajski profesor iz Kantona. Letošnji kongres radioamaterjev v Parizu je na predlog Amerikancev sprejel esperanto kot pomožni jezik. Kongres za zračno plovbo je imenoval komisijo, ki naj najde pota in sredstva za vpeljavo in razvoj esperanta kot tehniškega jezika zračne plovbe. Velesojmi tu in tam izdajajo propagandne spise v esperantskem jeziku, tedenska izdaja »Berliner Tageblatt«-a ima posebno esperantsko prilogo. Rusi so izdali prve esperantske pisemske znamke. V Berlinu izdajajo zbirko 50 knjižic, vsebujočo znanstvena dela iz 25 držav v esperantskem jeziku. Vse to nam raztoči pomen esperanta kaj jasno dokazuje.

Izvoz vina iz Italije. Leta 1923 so ga izvozili 697.000 hl v vrednosti 126 milijonov lir, leta 1924 2.410.000 hl v vrednosti 274 milijonov lir, lani 1.273.000 hl v vrednosti 227 milijonov lir.